

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{4}{23}$ = (Április' 23-dikán)

1831

A' Római régiségek' folytatása

(Nzti. Társalk. 14 -- 16 Szám).

Ex Quaestura sua, azaz, maga költségén, tulajdon kintstárából kiadott pénzrel tsináltatta 's állította-fel az Ala Frontoniana.

Dedicante. Szokás volt a' Rómaiaknál-is épületet, mezőt, erdőt valamely Istennek szentelni, nevezetes személynek ajánlani. A' Dedicatio különbözött a' Consecratiótól; egyik a' másik nélkül megeshetett, a' mint hogy a' Dedicatiót a' Consecratio, most megelőzte, majd követte, néha a' consecratiót a' Dedicatio magában foglalta. Brough. Lex. 2. Darab. 13, 14. T. Livius szerént a' templomra-nézve tsak Consul, vagy Imperator élhetett e' hatalommal: "*Aedem concordiae in area Vulcani summa invidia nobilium dedicavit, coactusque consensu populi Cornelius Barbatus Pontifex maximus verba praeire: cum more maiorum negaret nisi Consulem, aut Imperatorem posse templum dedicare. Itaque ex auctoritate Senatus latum ad populum est, ne quis templum aramve iniussu Senatus Tribunorum plebis partis maioris dedicaret.*" L. 9. utóbb-is tsak Tsászárok, mint Pontifexek' hatalmában volt a' dedicatio, ki erre engedelmet adott a' minor Pontifexeknek, 's Auguroknak, nevezetesen távolabbi tar-

mányokban.

Mindazonáltal, vagyon példa, hogy Praetoris végbe vihette papi személy közbe-jövetelével, a' Római Capitolium megújítása' alkalmatosságával: "*Tum Helvidius Pertinax Praetor praeunte Plauto Eliano Pontifice, lustrata suovetaurilibus area, et super cespitem redditus extis Jovem, Junonem, Minervam, Praesidesque Imperii, Deos praecatus uti coepta prosperarent.*" Corn. Tacitus Hist. C. 53.

as. Dio Domitiano. Némellyek Casio Dio-nak olvassák, Dio Cassius História-Író-t gondolván, ki éppen Alexander alatt élt, 's véle 228-ban Consulságot viselt, a' többek között Pannoniának-is Praefectussa: "*Sub Alexandro Severo Dio Cassius in Pannonia disciplinum militare restituere frustra conatus est.*" Engel 271. Theatr. hist. 611. — *Dion Cassius Pannoniae Alexandri Severi tempore Praeses.*" Joannis Nádányi Florus Hungaricus Amstelod. 1665 12° 17. — Megeshetik ugyan, hogy Dióis lehetett Dáciának oly' ideigleni Igazgatója, milylen volt Márcianus Turbo, ki: "*ab Hadriano Pannoniae, Daciaeque ad tempus prae esse iussus, Aegypti Praefectus audiebat.*" Engel 149. de még-is az olvasásnak hathatósan elment áll a' reá-nézve esméretlen *Dom-*

tianus nevezet. Hellyesebben lehet így olvasni: *Has* (t. i. aedes sacras) *dedicante Dio Domitiano*, mely utolsó név-is tsák a' két kő össze vetése által jön világságára.

Legato Augusti. Pro Praetore. A' külső tartományokat Augustus osztotta-fel maga; és a' Nép között; a' Senatusnak összeséggel 12. adott, mellyek között az Ásiait, 's Afrikait Pro-Consulok, a' más tizet Praetorok igazgatták, 's Pro Consularis Provinciáknak nevezettek. Ezen Provinciákon felül maradtak magának tartotta-meg, 's ezek' kormányozóját, ha Consularesek között való volt, hívták Legatus Consularisnak; ha Praetoriusok között, úgy Legatus Pro Praetore, a' milylen volt Dio Domitianus; ha Equesek között, akkor Praesesnek, vagy Procuratornak, a' háborgó Provinciák' Előjáróit pedig Legatus Praefectus Provinciae. — Láss többet a' Pro-Praetorokról 1824. *Tud. Gy.* 4. 5. és 6.

Husztí ugyan, midőn Traianusról ezeket írja, *ó és ujj. Dacia* 19. "Az egész Római Imperiumból számtalan sok ezer embereket szedvén-fel; Dáciát Coloniákkal megrakta, és a' Római Imperiumnak Provinciájává tette, mindebben különös Praeseseket helyhez-tetvén, és azoknak ilyen törvényt szabott elejkebe: hogy a' Mediterranea, Ripensis Dacia Praesessei az Alpestris Daciában lakó Pro-Consultól, függjenek; mind hárman pedig a' napkeleti Illiriának Praetortól halgassanak" — hasonlólag Felmer Márton e' szavaiban: "*Dacia, vero iuris et ditionis Romanae facta quam mox Traianus in Provinciam redegit per Pro-Praetorem, aut Pro-Consulem, regendam.*" *Histor. Trans.* 44. §. 59, mind ketten Dáciát Pro Consul kezze alá adják, mely által mintegy Senatusi Provinciává tették, holott a' mint Engel. 249. mondja "*Dacia testibus Num-*

mis Provincia Augusti, non Senatus fuit, quia in margine Imperii Romani haerens, hostibusque obnoxia validiori tutela egebat, Regebatur a Pro-Praetore, qui plerumque simul Praefectus Legionis XIII. et Legatus Augusti fuit" éppen a' Császárok tulajdonok volt Dacia, a' mint ezt *Köleséri-is* 13. bizonyítja: *ut non amplius Dacorum, sed Romanorum imo Augusti Provincia audirent, (Daci)*" részemről a' Pro-Consul, és Legatus, vagy Praetor Consularis között lehetett különbséget elő adtam, az utolsó néha Consul designatus nevet-is nyertek.

Micraelius Hist. 523. Dacia igazgatása' módját igen tisztán így adja elő:

(	(Achaja, Macedonia ubi	(donia 1. Thes-
In orien-	(sex	(salia Duplex
te sub	(	(Creta, Epirus
Praefecto	(	(vetus, et nova,
Praetorio	(	(cum parte Ma-
Illyrici o-	(	(cediae II
rientalis	(	) Dacia Ripensis
		) et Mediterranea, Moesia I.
	Dacia ubi	) Dardania,
	quinque	) Praevalitana,
		) cum parte Macedoniae II.

A' Tsászári tartományok' igazgatói, amazok' tekintete után hatalmasabbak voltak a' Proconsuloknál, vagy-is a' Senatusi Provinciák' előjáróinál; volt alattok kisebb rendű Legatus, Quaestor, militum Tribunus 'sat.

Báró Torotzkai József Inscip. Romano Transilvanicae sub Nro. 6. — a' Legatusok között volt különbséget így magyarázza: "*Duo genera Legatorum, Consulares, et Praetorii, quorum ille toti exercitui, praerat, isti legionibus singulis bini*" a' minek *Cantelius P. 1. 215.* okát adja: "*quod eo consilio instituisse fertur (Augustus), ut cum Legati ipsius*

tum nomine, tum auspiciis rem gerent, ius omne triumphi ipsi tribuuntur, praeterea nemini. “ Annak hebizonyítására, hogy a’ Legatus Augusti Pro Praetore, és Legatus Augusti között külföldiség lehetett, szolgáljon a’ következő emlék-kő: “ Imp. Caes. P. Sep. Severus P. Pert. Aug. Arab. Adiabenic. Pont. Max. Trib. — t. VIII. (*Hustindl* 50. ugyan e’ kövön III. áll) Imp. VII. Cos. II. Procos. P. P. Leg. V. Mac. II. Don. dedit, dedicante P. Septimio Geta Leg. Aug. Pr. Pr. cura agente Tib. Co. Claudiano. Leg. Aug. “ *Inscrip. Rom. Trans. Nro.* — E’ Gyűjteményben egy-néhány Daciai Legatusnak olvashatni neveket a’ nélkül, hogy élet-idejeket meg lehetne határozni. — Daciának pölgári, ’s katonai igazgatása módjáról többet láthatasz. *Engel.* 247--258.

A’ mennyire hozzá vethetni az omladékokból, a’ II. szám alatti kő, egy Julia Mammeának tiszteletére szánt templom-forma épület felállításával készült faragás. A’ III. számmal jegyzetnek értelme, lágyságából eredett töredezésék miatt hiános; — feltéve, hogy a’ *Gentius*-ban a’ V. betű vétve áll E. helyett, így olvasom. Maximoque Principe Gentes eius auctas, pluralitatibusque ditatas ect. ’s úgy gondolom, hogy talán az Erdélyi Lakosok’ gyarapodását, egybe se reglését elősegítő római Törvényeknek, mint feljebb Alexander alatt megjegyzettük, bevételek alkalmatosságával emeltetett. Pluralitas, die Vielheit sokaságot bővséget jelent, ’s a’ Gentes auctas, ditatas szavakkal megférhet.

IV.

D. M.
AVREL. IVSTI — — —
EQVES N. P. P.
VIX. ANN. XL.
AUREL. MAXI.
MVS FRATER

ET HERES. F. C.

Hol találtatott, nem bizonyos, némelyek túl az Ilosva vizén napnyúgotra Fel-Ör felől lévő omladékok közül valónak mondják, hol tsak-ugyan Római nyomdékra akadni. 5’ 4” 6” magos. 2’ széles bal-felől oldala letört, mind a’ kő maga, mint rajta a’ faragás legszebb, betűi tiszták ’s rövidítés nélkülvalók.

Diis Manibus. Deo Magno, Maximo, Divae Memoriae. Hederici Lexic. T. 2. Appendix 14.

Aurelius Justinus, ’s nem Justus mert a’ T. után kissébbre vágott I. tisztán látszik. — Az Aureliusok’ nemzetsége a’ Plebeusi rendhez tartozott, három fő ágakra oszolva ú. m. Cottákra, Orestákra és Scaurusokra; ezek-közzül a’ Cotta ág, ismét külön három ízekre vált Marcus Cottának Rutila menyétől született három unokái Caius, Marcus és Lucius által. *Cantelius P. 2. 70, 71.* — A’ felül említett Tsászárak kihetőleg Aurelius Marcus Cotta ivadéki, ’s alkalmasint a’ mi’ Justinusunk-is — de élet-idejét meghatározni nem tudom, az emlék-kő a’ találtak között legszebb munka lévén, talán Traianus után élt kevéssel, mert *Engel* szerint 195, ezután tsak hamar a’ metzés-faragás’ mestersége hanyatlani kezdett.

Eques. A’ Rómaiak között rang, ’s érték szerint második osztály vala a’ lovag rend, “ a’ lovagok egy a’ Senátorok, vagy Patriciusok közt lévő összekötő lántszemet formáltak, a’ ki lovag lett, annak legalább 18. esztendősenek, szabad embernek, és 400. sestertiumot, azaz 400. ezer sestertiust (1 sestertius 2.1/2 Ast tett) érő vagyonjának kellett lennie. Kötelességek a’ lovagoknak a’ katonáskodás volt, és ők tették a’ Római hadi sereg’ színét. Megesmértető jeleik ezek voltak: a) egy községes ló, melyet a’ Censor, vagy hé-

berü időjén a fő-vezér ajándékozott nekik, 's innen nevezettek lovagoknak; b) egy arany gyűrű, mivel a nép csak vas gyűrűt viselt; és c) a keskeny szé-
 lű dolmány (Tunica), mivel a széles szélűt csak a Senatoroknak volt szabott viselni." T. Lassu István Úr, az olasz Státusók Leírások. 1830. 17* alatt. Municipalis és Provincialis de amazoknál kisebb tekintetű Equesek-is voltak: "et modo Romae municipalis eques galeatum ponit ubique praesidium attonitis et in omni gente laborat." Juvenalis Cölenia 1541. 12° L. 3. sat. 8.

N. P. P. Nobilis Pater Patriae, Pater Patratus, Praeses Praefectus Provinciae; Praetoris. Hederici Lexi. T. 2. Appendix 30-35.

Ezek között Pater Patriae nem lehetett, mert e' nevezet csak Tsászárokat illetett, Adrianus, Antoninus Pius, 's Alexander Severus magokat így hívathatni sokallották, 's egy-eleintén meg-sem engedték, Spartian. in Hadri C. 6.-Julius Capitolin in Anto. Pio. Cap. 9. Theatr. Hist. 609.

Pater Patratus sem, mert a Fecialisok (háború indító, békesség kötő) között tétetett Pater Patratusnak olyannak kellett lenni, kinek atya-élt; 's nekie magának-is valának gyermekei, mivel csak olyanokról lehetett feltenni, hogy igazán esmérék az Atyai tiszteletet, gyermeki engedelmességet, következőleg tsupán ilyeneket mint patratusokat, perfectusokat emelhetek méltán e' hivatalra. Johann. Rosinus antiq, Rom. L. 3. C. 21. Lib. 10. C. 1.—úgy de Aurelius Justinus alkalmasint egyenes maradék nélkül halt-meg; különben testvére Aurelius Maximus az emlék szerént nem lett volna örökösse.

Provinciae Praefectus-is bajosan lehet, mert ezt jobbára nem P. P. hanem Pr. Pr. betűkkel jelelték, néha azonban

éltek véle; az illetőn Igaggatók rendszerént Lovag osztályból tétetődtek, soha sem Plebeusok között.

Érthetjük tehát Nobilis Princeps Peregrinorum, útat nyit erre a következő kő: P. Ael. P. F. P. P. Marcellove, P. P. et Praef. Leg. VII. Cl. et I. Adivt-s.-b. Principe Peregrinorum Saceri avi-niaep ap. — "Princeps Peregrinorum utique ad salutem peregrinantium tutandam institutus fuerit, magna horum cum habebatur adeo, ut qui his graviter iniurius exstitit, ei aqua, et igni interdictum fuerit" Inscr. rom. Trans. Nro. 99. kellett lenni nállunk-is efféle hivatalnak, mert ezen emlék Erdélyben találtatott.

De vélekedésem szerént, így olvashatjuk leghelljesebben: Eques Nominatus Potestate Publica. Ha t. i. valaki az erre megkívántatott tulajdonságait, nevezetesen törvény által meghatározott értékét bebizonyíthatta; felsőbbbségi végzésből az olyan e' reudbe a' kösségből felvétetett, talán illyent érdekel V. Martialis Epig. L. 5. 26. "Ingenium, studiumque, moresque, genusque sunt equitis, fateor caetera plebis habes." E' követ tehát Aurelius Maximus testvérének emlékezetére emelte, fieri curavit.

V.

VI.

D. M. D. M.
 GITTIVS--VAL-- ABON---
 EQ. ALAE. FRO.-S.-XA-EQVES ALAE-
 VIX-N-XXXVI.-VIX. AN. LAPONIA-
 IVSTVS. E. ALE. F. ET LELIVS PATRI-
 HERES. ET. FRATER POSUERUNT

F. C.

B. M.

Találtattak a' vár' éjszakkéleti bástyájánál kívülről; Az első 2' 9" magos. — 1' 8" széles, betűi között sok a' pattanás. A' második kövön a' sorok alatt egy térdig érő köntössel, szűk nadrággal faragott emberi kép, jobbajával kantár száron lovát tartja. 2' 9" magos. 1' 5" szé-

les, ha vigyáztunk az előbbiekre, ezek értelmét-is könnyű kivenni, mindenik bizonyítja, hogy az Ala Frontoniana lovas-ságból állott. Az utolsó B. M. = Bene merenti. —

VII.

G. VAL. V. —
 VET. EX. —
 FRONT. —
 L. ET. VAL. V. —
 FTHVIV. —
 II. ET. MESI —
 VAL. LAET. —
 DEC. A. S. —
 TVRNI. —
 DEBAT. —
 FRATER. —
 SI
 BI
 * *

VIII

— LIS
 — ALAE
 — ANN.
 — LIANVS
 — X—N.
 — VII —*
 — VS. —*
 — L. SA.
 —SD.VPL.
 —NBVS
 — NTIS.
 O
 P

Több simára 's négy szegre faragott kövekkel, 's nagy oszlopoknak való talpakkal együtt kapták a' vár' napnyugoti kapujának omladványi között, melyek, meglévén rajtok a' sarkok jukai, lihetőleg a' kapu' falait formálták. Egygyik-sem ép, a' VIIkő' bal szélé végig letörött, jobb oldalán 5" párkánnya van, magoss. 7' 8" 6" széles, 1' 4" 6"-vastagsága 2' 2" 6" — A' VIIIkő két vége, 's jobb szélé letörött, meg lévő magos. 6' 3" széles. 1' 5" vastagsága 2' 1" 6" bal-felől ennek is hasonló párkánnya van, 's e' szerént, e' két fél oszlop valaha talán egy volt, legalább a' kő-massa egy a' betuk' formájok, állások, magasságok, rövidítéseik igen eggyeznek, a' kettőnek vastagságában van ugyan 1" külömség: de hátúlsó részek mindeniknek töredezett. A' hol a' * jegyek állanak, oda szívek faragattak.

Lehetetlen rajtok elmenni a' már esmérétes *Fronto*, és *Alae* szavak jönnek elő. *Laetus*-bol gyaníthatni *Aemilius Laetus*, kit *Lampridius* író *Quintus Aeli-*

*us Laetius*nak nevez *Commodus*, seve *Arus*, és *Cáracalla* alatt élt, mikor ez őtet, mint Géta' meggyilkoltatásának legnagyobb rugóját megölette, *Practorii Praefectusságot* viselt; alkalmasint rólla emlékeznek némely Erdélyi felírások: "Soli sacr. Q. Caecilius Laetus. Avg. Leg. XIII. G. V. S. G. — megint: soli Invicto. C. Caecilius Laetus: Leg. XIII. G. V. L. S." *Inscrip. rom. Trans. Nro. 35. et 50. —*

Továbbá *Mesi*, *Dec. A.* szavakból lehetne gondolni Pannoniában született, 's 250-ben Imperatorrá választott *Cneus Messius Quintus Decius*, ki *tantum laudem meruit, in marmoribus restitutor Daciae compellaretur, nummisque eius Dacia capta, vel Dacia felix saepius adscriberetur, et veteres Romanorum in Dacia Coloniae restaurarentur,* *Engel 278. — 's a' ki 251-ben a' Gothok ellen viselt hadban el esett Mesiában azon helyen, mely Decii Ara, név alatt esmeretes. Eusebius L. 1. 6. C. 29 52. 54. — Theater. Histor, 625.*

Végre *TVRNI.* szó eszünkbe juttatja *P. Furius Saturninus*, 's az ő Daciában talált emlék-követ *Publio Saturnino Cos. Laelivs Maximilianvs Dec. Col.* — *Inser. Nro. 101. — 's ezt annyival inkább hiszem, miuthogy a' VIII. Könek 4-ik sorjában LIANVS (Maximilianus) látható; mikor élt Saturninus, 's mi rangu ember lehetett? Marcus Aurelius alatt említettem, 's még szöllok rólla alább.*

IX

S — — V — CAP — S
 — — FRONT. —
 — III. AELMV. —
 — AE ETEIVSD.

A' vár' napkeleti kapujának romjai közül való, teteje, alja, 's jobb szélé letöredezve, betűi miniummal festettekbe, mit ők a' sír kövekre is használtak. *Plinius L. 35. Cap. 7. szélé 2' egész ma-*

Magassága kiálló víz-eránys vonásokkal három részre osztatott-el, a' felső osztály magossága 2' itten egy férfi képzűk nadrágban, térdig érő felső köntössel, balját leeresztve áll, egy T betű formának mintegy teteje alatt bal-felől, jobb kezét felemelve oda, hol a' betű-forma' szára fedelével egybe-kapcsolódik, túl e' formán jobb felől az ember magosságával egyenlő más figura áll. Mindezek felett pedig egyéb érthetetlen pl. emberi vázhoz, különösen ennek oldal-tsontjaihoz hasonló faragások. A' közbülső osztály' magossága 1' 2" itten jobb-felől egy, az iménti öltözetivel mindenben egyező férfi, két kezét lebotcsátva, 's baljában botot tartva, mellette pedig bal-felől aszszony-személy áll, ennek alsó ruhája bokáig, a' felső pedig térdig ér, öve keresztül van kötve. Az alsó osztály' magossága 1' 8" a' feljebb előadott betűk itten foglalnak helyet, a' *Fronton* kívül további értelme homályos. — A' két alsóbb osztály' bal-felől való szélire egy oszlop faragtatott; az egész kő magossága e' szerint 4' 10"

X

— — NEMESI — —

A vár' nap nyugoti kapuja' omladványi közzül való, szél. 1' magossága 8" Nemesist; a' boszúállás Istenasszonyát, Jupiternek, és szükségnek vagy az *Oceanus'* és *Nox'* leányát a' Rómaiak nagyon tisztelték, kivált' a' katonaság elsőbb rangu Istenei' sorába tette.

Lásd többet Broughton Lexic. 5. Darab. 12-13.

XI.

Találtatott továbbá, előttem esmeretlen helyen, de tsakaugyan Ilosva' határán, egy 5' 4" 6" magos, 2' 5" széles kő, melyre jobb-felől egy pásztor-ember tzombig érő köntössel, testével egy

jobb kezében lévő görtsös végű botra támaszkodva, letöredezett fejét baljára téve, evvel pedig a' bot' tetejére könyökölve, végre bal lábát meggörbítve, 's természetes nyugvó állásba helyheztetve faragtatott; előtte balról egy ökörnek farka; 's durván készített hátulsó lábai láttzanak, ennek eleje, 's így a' kő' bal széle letörvén.

XII.

Egy más 2" □ kő a' vár' éjszaki kapuja körül egy emberi főt ábrázol két-felé kiterjesztett szárnyakkal, azomban e' vállakat bizonyos állatnak kétfelé vett, 's lelapult, három úju, hátul jó lábai vastag tzombjaikkal együtt formálják, a' faragás durva, a' fő' teteje letörött.

A' vártól mintegy 150 lépésnyire nyugott-felé, de a' dombnak déli szélén vannak mintegy 16-20 □ ölnyi helyet foglaló begyepesedett bizonyos omladványok, ezek közzül ásattak a' következő darabok:

XIII.

Egy 4' 1" magos, 's 2' 5" széles, kő körüdeskörül szélei letöredezve; áll ezen egy aszszony-személy bokáig érő köntösben, dereka övvel keresztül kötve, feje fedetlen, jobbában egy szíve' eránnyáig felemelt poharat, baljában egy hasas kantsot tart fülénél-fogva, mely magánál a' kantsó' szájánál jóval magossabb. E' személy felibe van faragva egy lovon ülő, 's tzombig érő köntösben, szűk nadrágban öltözött férfi, de mind ennek feje, derekastól, mind a' lo' nyaka letörött.

XIV.

Továbbá egy más 1' 7" 6" széles, kő; látszik ezen egy fedetlen fővel, két-felé választott, 's vállaira eresztett hajjal, rántzos 's tsak könyökig érő ingben öltözött fejér-személy vékonyáig faragva, 's kezeit egymásra téve.

XV.

Figyelmünket megérdemlik továbbá egynehány darab agyagból készült, 's kiegészített itten talált kéz művek. ú. m.

a) Több öszve tört, 's mintegy 40 darab épségben lévő egészen keresztes jukas vastag tseréptsök, (tubi fictiles) külömbféle ugyan, de még is rendszerénti egész magasságok 11" 6" különösen álló hasasabb részek' magossága 8" 6" — nyakok 5" felső szájok által mérőjek 2", az alsóké pedig 3" 6" ide érve fél hüvelykben a' tserép' vastagságát; az ezeket készítő újjainak fel-felé sűrűsösen irányzott vitélek, a' tsök' külső, kivált' belső oldalain jól látszanak.

b) Párkányos téglák; egynek hossza közönségesen 1' 9" szélessége 1' 3" vastagsága 2" a' párkányok a' téglá' hosszabb szélein két-felől állanak; 4" — kel, azomban rövidebbek magánál a' téglánál, de ennek csak egyik vége-felől; a' párkányok' magasságok 1" 3" vastagságok 1" 8" a' tégláknak azon végeinél, mellyek-felől a' párkányok rövidebbek, némelleyen kettős, másokon hármassal. kissébb vagy nagyobb sorral készült fél körös húzások vagynak tsinálva; ezek kétségkívül külömböztető béljegüül szolgáltak a' végre, hogy az ugyanannyi soros fél-körrel jegyzett egy mértékü szomszéd társát a' kirakás' alkalmatosságával, a' többiek közzül egyszerre ki lehessen választani.

c) lábós téglák: hossza egynek 1' 7" széle 1' 1" 6" vastagsága 2" négy szegletin lévő ugyanannyi majd-nem hegyesen végződő lábainak magosságok, 2" 3"

d) durva kő keménységü négy-szegletes közönséges különféle szabásu téglák; mellyek közzül némelynek hossza 1' 3" széle 10" vastagsága 2" 3" — hasonló vastagsággal fél-ekkorákis vagynak.

Mіндеzen elő számlált égetett téglá,

's tserép darabok közzül mind a' mellett, hogy a' téglavevőket béljeg nyomásra; a' kőműveseket pedig jegyzetlen téglák elnem-fogadására szoros törvény kötelezte; egyen-sem lehet észre-venni csak egy betűskét, vagy Legio számot-is, kivéve egy párkányos téglát, mellyet száraztásakor egy disznó jó méjjen benyomott lábával jegyzett-meg.

(foljtatása következik).

5. K ü l ö m b f é l e

1-ör: Tokaji-essentzia-Tokaji-asz-szúszóllóbor.

Minekutánna (így szól a' Gothai Újj-ság) mi az Felső és Alsó Magyarországi, Bánáti és Erdélyi temérdek arany, ezüst, — ón, — réz — tizinkért, — kőszén, — és sóbányákat, mellyek által ezen országok szerfelett gazdagokká lehetnének ha — láttuk volna, ezeken kívül a' derekabb borokat, dohányokat, savanyúvizeket, és a' legpompásabb gyümöltsöket, 's ezek között a' fekete magvu nevezetes görög-dinnyéket-is kóstoltuk volna; kívántuk veres patak mellett, Károlyvártól nem messze volt egy 400 lábnyi magosságu, tűzokádó-hegy és aranyporral vegyült kövekből álló hegy, mely körül 1500 aranymosás állott, mellyeket a' víz hajtott, mellyek által teméntelen arany nyeretett, a' híres Tokajit-is szülötte helyén kóstolni; elindulánk Nagy-bányáról a' Tisza mellett fekvő tokaji szőlők felé, és onnan' Kassán által, a' Kárpátus felé, hol a' szép és nemés opálkő találtatik. "De Tokajban várakozásunkban felette megsalattunk, és ott, e' következő bírtokosi környülállások miatt, jó bort, vagy legalább tiszta bort, éppen nem kaphattunk: "A' Mágások és felsőbb ranguak között egész Magyarországon jó tonusnak tartatik az, ha azok, ha szintén csak egy darabotskát bírnak-is

némelyek a Tokai szőlőhegyből, a szüreten személljesen jelen vannak, és ott magoknak jó asztalibort készítenek: A főszüret előtt, mellyen 150 – 200 előkelő familiák-is megjelennek, leszedik előbb a rosszabb szőlőket, és a jobbakat, mellyeknek formájok hosszúkö, mind addig ott hagyják, valaméddig azok málósa formát váltanak és egy kevés fagyott kapnak. E' megesvén, elkezdődik a főszüret, és ezen málásához hasonló szőlőléből sajtóják azon hasonlíthatatlan, és olajos bort, de a' mellyet el nem adnak, hanem tüstént hazavivén, Tokai-essenzia név alatt az asztaloknál költik-el. Egy üveg ilyen bort 3 aranyra-is betsülnek Magyarországon. — Ellenben a' rosszabb szőlőléből szürt bort, az essenzia' málájára töltik, és (bólti) málását tésznek közibe, 's így készítik mesterséggel az eladandó bort (!) mellyet asszúszőlőnek neveznek, és mint sok Champagnernek és Bourgognérnek mellék-darabját (Seitenstück) áruba bocsátják. C'étoit tout somme chez nous (itt-is minden csak úgy valamint nállunk), 's onnan tovább utazánk. — Ezen pontot csak azért közlém, hogy minden-ki lássa minő oldalokról emlegettetik a' ditső Magyar név külső Országokon; és hogy minden-ki azt a' mi homályt vethetne ditső Nemzetünkre a' külső nemzetek előtt, lelkiesméretesen elkerülje és kerültesse; a' mivel' pedig tisztelt Nemzetünk méltatlanul vádoltatnék, írás által megtzáfolja. Szerentsétlen Nemzet az, a' mely fekete színekkel festegtetetik a' külső. mivel' Nemzetek előtt!

2-or Megfagyott tag' gyógyítása.

Vegy Sáfrán spiritust (Tinc. croci, spirit. Camph. croatus). Kenegesd a' megfagyott részt napjában egynéhányszor ezen sáfránspiritussal meleg kementze mellett, akár ujjoddal, akár tolluyal, 's erre a' fagyótól okoztatott daganat és seb

el szokott enyészni. Ugyanezt használhatod orrodra, ábrázatodra, füleidre, kezeidre, lábaidra 'sat. nézve is, ha megfagyott.

Ezen egyszerű hasznos szert legelsőben Berliini Hadi tanácsos Jákobi Ur ajánlotta (1813-ban) mellynek következtésül csak a' múlt két esztendőben is sok meglett emberek, de nevezetesen 100 tanuló ifjakknál több gyógyított meg.

3-or Víz-től-irtodzás.

(Hydrophobia), és Köhögés.

A' Hárty' Mexikoi utazásában (1850) e' következendő szer találtatik a' víz-től-irtodzás (dühödés) ellen, ha szintén az már bé is következett, melly szer több példák által megpróbáltatottnak állittatik, de a' mellynek bővebb megvizsgálására ő a' tudós orvosokat csak ugyan fel-szóllítja.

Aztass egy téjoltot egy fél fertálynyi vízben mintegy öt pertzenetig (minuta), légy hozzá annyi-zásza vagy hunyormagport (veratrum Sabadilla), a' mennyit három újjaid közt felfoghatsz, jól elegyítsd öszve, 's töltsd a' beteg' szájába; de jól ügyelj a' betegre, hogy az se magának se másnak ne árthasson, 's vigyázz, hogy hideglelése ne légyen a' bétöltéskor; mihelyt a' bétöltés megesett, legottan ülted napfényre vagy meleg kementze mellé hogy meg melegedhessék. Ha tsendesség követi az orvosság' beadását, többször ne adj bé; ha pedig dühösségbe jó utánna, adj bé az irt moddal másodszer is, mellyre bizonyoson el fog tsendesedni. Erre méjj álomba merül a' szenvedő, melly testének életerejéhez képest 24, sőt 48 órákig is szokott tartani. Felébredését kemény hányás és hasmenés követi, melly mind addig tartani fog, míg a' mérég merőben kitakarodik belőlle, erre egészen észére-tér, és ételkivánása-is egészen helyre áll.

(a' Köz lő).